

Postanowienie z dnia 7 lutego 2006 r., IV CK 361/05

Podstawą żądania oddalenia wniosku o wpis hipoteki do księgi wieczystej może być kserokopia dokumentu urzędowego (308 § 1 k.p.c.).

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sędzia SN Marek Sychowicz

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w G. przy uczestnictwie Danuty P. i Wojciecha P. o wpis, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 lutego 2006 r. kasacji uczestniczki postępowania Danuty P. od postanowienia Sądu Okręgowego w Gdańsku z dnia 14 października 2004 r.

uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

W dniu 22 grudnia 2003 r. Sąd Rejonowy w Sopocie, uwzględniając wniosek Skarbu Państwa – Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 21 listopada 2003 r., dokonał wpisu hipoteki w kwocie 18 980, 35 zł w dziale czwartym księgi wieczystej nr (...), prowadzonej dla nieruchomości stanowiącej wspólność ustawową dłużnika Wojciecha P. i jego żony Danuty P. Wpisu dokonano na podstawie decyzji dotyczących zaległości w uiszczaniu składek na ubezpieczenie społeczne przez Wojciecha P. oraz tytułów wykonawczych wystawionych w dniu 20 listopada 2003 r. przeciwko Wojciechowi P. i Danucie P.

W apelacji wpisu uczestniczka Danuta P., wnosząc m.in. o zmianę zaskarżonego orzeczenia i oddalenie wniosku w stosunku do niej, podała, że w wyniku orzeczenia separacji małżonków Danuty i Wojciecha P. prawomocnym wyrokiem z dnia 24 sierpnia 2002 r. Sądu Okręgowego w Gdańsku, ustała między

nimi wspólność ustawowa małżeńska. Umową notarialną z dnia 21 września 2004 r. dokonali podziału majątku wspólnego w ten sposób, że wyłączną właścicielką nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) stała się Danuta P. Do apelacji załączono jako dowody kserokopię wyroku o separacji oraz wypis aktu notarialnego dotyczącego podziału majątku wspólnego małżonków P.

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 14 października 2004 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił apelację, stwierdzając, że zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c. sąd rozpoznający wniosek o wpis bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej. Po uchyleniu art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1361 ze zm. – dalej "u.k.w.h."), sąd nie może oddalić wniosku o wpis na podstawie okoliczności powszechnie znanych lub które doszły do jego wiadomości w inny sposób, nie ma zatem obowiązku badania, czy małżonkowie, którzy w księdze wieczystej figurują jako współwłaściciele na prawach wspólności ustawowej, pozostają w związku małżeńskim. Wskazana w apelacji nowa okoliczność dotycząca separacji, na którą uczestniczka nie mogła powołać się w pierwszej instancji, nie została – zdaniem Sądu – wykazana ze względu na niezachowanie wymaganej przez art. 31 ust. 1 u.k.w.h. odpowiedniej formy dokumentu, o której stanowi art. 244 § 1 k.p.c. W tej sytuacji nie jest uzasadniony zarzut naruszenia art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), skoro wnioskodawca złożył tytuły wykonawcze wystawione zarówno przeciwko Wojciechowi P., jak i Danucie P.

W kasacji opartej na obu podstawach uczestniczka Danuta P. zarzuciła naruszenie art. 31 ust. 1 u.k.w.h. przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że przepis ten ma zastosowanie przy każdej czynności w postępowaniu wieczystoksięgowym, a nie jedynie przy dokonywaniu wpisu do księgi wieczystej. Zarzuciła także naruszenie art. 5 k.p.c. przez nieudzielenie jej, działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, pouczenia co do konieczności złożenia dowodów z dokumentów we właściwej formie, jeśli kserokopie wyroku i aktu notarialnego Sąd uznał za niewystarczające. Zarzuciła również naruszenie art. 228 § 2 k.p.c. w wyniku nieuwzględnienia przez Sąd drugiej instancji znanego mu z urzędu faktu orzeczenia separacji małżonków P. wyrokiem tego samego Sądu oraz naruszenie art. 626¹³ § 1 k.p.c. przez niedokonanie z

urzędu wpisu ostrzeżenia o niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, powstałego w wyniku ustania wspólności ustawowej małżonków P. po orzeczeniu separacji. (...)

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Trafnie skarżąca zarzuciła naruszenie art. 31 ust. 1 u.k.w.h. Przepis ten, stanowiący, że wpis może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu, nie miał zastosowania do wniosku uczestniczki o odmowę wpisu ani do załączonych do tego wniosku dokumentów. Dotyczy on dokumentów mających stanowić podstawę wpisu do księgi wieczystej, a nawet do takich dokumentów nie ma zastosowania, gdy przepisy szczególne przewidują inną formę dokumentu. Jeżeli więc podstawą wpisu do księgi wieczystej ma być wyrok sądu, przepis art. 31 ust. 1 u.k.w.h. nie ma zastosowania, gdyż art. 244 § 1 k.p.c. oraz art. 250 § 1 k.p.c. przewidują „inną formę dokumentu”. Dokumentem tym jest sporządzony w przepisanej dla wyroku formie dokument urzędowy w postaci oryginału albo odpisu wyroku urzędowo poświadczonego przez sąd, który go wydał. Taki jest wymóg formy dokumentu, który ma stanowić podstawę wpisu do księgi wieczystej, a zatem nie może nim być kserokopia wyroku.

W rozpoznawanej sprawie jednak nie chodzi o dokument mający stanowić podstawę wpisu, ale o dokument mający stanowić podstawę odmowy wpisu. Rozważenia zatem wymaga, czy w sytuacji, w której działająca bez profesjonalnego pełnomocnika uczestniczka złożyła, jako dowód mający uzasadniać wniosek o odmowę wpisu, kserokopię wyroku, sąd wieczystoksięgowy miał obowiązek wezwać ją do złożenia tego dowodu w innej formie, czy też, nie mając takiego obowiązku, powinien dowód ten pominąć, bez jego merytorycznej oceny i uwzględnić wniosek o wpis, nawet jeżeli fakt wykazywany takim dowodem uzasadniałby odmowę wpisu. Rozważając to zagadnienie należy zasygnalizować, że w orzecznictwie i literaturze sporna jest także kwestia, czy załączenie do wniosku o wpis dokumentu w niewłaściwej formie, mającego stanowić podstawę wpisu, stanowi brak formalny, do którego usunięcia wnioskodawca powinien być wezwany, czy też prowadzi wprost do oddalenia wniosku o wpis jako pozbawionego podstawy prawnej. Nawet podzielenie przeważającego drugiego poglądu (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2004 r., V CK 448/03, nie publ.) nie można odnieść do sytuacji, w której załączono kserokopię dokumentu

urzędowego jako dowód uzasadniający żądanie oddalenia wniosku o wpis. Żaden przepis nie reguluje wprost takiej sytuacji ani nie nakazuje stosowania do niej odpowiednio przepisów dotyczących wniosku o wpis, a przepisów szczególnych, ograniczających kognicję sądu i uprawnień uczestników postępowania, nie można stosować przez analogię do innych sytuacji procesowych. Brak więc podstaw do uznania, że takie same zasady i ograniczenia dowodowe, jakie obowiązują przy ocenie dokumentów stanowiących podstawę wpisu do księgi wieczystej, obowiązują też w odniesieniu do dokumentów mających stanowić podstawę oddalenia wniosku o wpis.

Trzeba też stwierdzić, że o ile przyjęcie, iż sąd wieczystoksięgowy nie ma obowiązku wzywania wnioskodawcy do złożenia w odpowiedniej formie dokumentu stanowiącego podstawę wpisu, nie pozbawia wnioskodawcy możliwości ochrony jego praw przez złożenie nowego wniosku o wpis z załączonymi dokumentami w prawidłowej formie, o tyle stosowanie tej samej zasady w odniesieniu do uczestnika żądającego oddalenia wniosku o wpis pozbawiłoby go w ogóle możliwości ochrony jego praw w postępowaniu wieczystoksięgowym, zmuszając do wytoczenia powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Zbędne mnożenie postępowań sądowych z pewnością nie jest zgodne z celem przyśpieszenia postępowania wieczystoksięgowego, jaki przyświecał ustawodawcy ograniczającemu zakres kognicji sądu i wprowadzającemu znaczne sformalizowanie tego postępowania. Nie można także pominąć, że uwzględnienie wniosku o wpis jedynie dlatego, że dokument uzasadniający żądanie jego oddalenia został złożony w niewłaściwej formie, prowadziłoby do dokonania wpisu od początku niezgodnego z rzeczywistym stanem prawnym. Nie służyłoby to pewności obrotu prawnego, zasadzie rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych ani celowi, w jakim są one prowadzone.

Z tych przyczyn należy uznać, że podstawą żądania oddalenia wniosku o wpis do księgi wieczystej może być fakt wykazany każdym przewidzianym przez prawo dowodem, także dowodem z kserokopii dokumentu urzędowego (art. 308 § 1 k.p.c.). Jeżeli dowód taki złożył uczestnik działający bez profesjonalnego pełnomocnika, a sąd wieczystoksięgowy uznał, że dokument został przedstawiony w niewłaściwej formie, powinien pouczyć o tym uczestnika i umożliwić złożenie dokumentu w formie nadającej mu moc dowodową. Wymaga tego art. 5 k.p.c., który ma zastosowanie także w postępowaniu wieczystoksięgowym.

Ze względu na to, że Sąd Okręgowy, powołując się m.in. na art. 31 ust. 1 u.k.w.h., odmówił mocy dowodowej kserokopiom dokumentów załączonych do apelacji jako podstawa żądania oddalenia wniosku o wpis hipoteki i nie pouczył samodzielnie działającej uczestniczki, w jakiej formie powinny zostać one złożone, by mogły spełnić rolę dowodów, doszło do zarzucanego w kasacji naruszenia art. 31 ust. 1 u.k.w.h. oraz art. 5 k.p.c., co prowadzi do uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania (art. 393¹³ § 1 k.p.c.).